

Pariz: ukrepi za boljše življenje

Quentin Drouet je doktor geografije in sodelavec društva Focus – okoljske nevladne organizacije za sonaraven razvoj. Quentin deluje na področju prilagajanja podnebnim spremembam in trajnostne energetike. Pri svojem delu se osredotoča na ukrepe za zmanjševanje energetske revščine ter na podporo razvoju energetskih skupnosti.

V Sloveniji zaradi slabe kakovosti zraka predčasno umre okrog 1.400 ljudi. Kakšen je zdravstveni vpliv onesnaženega zraka v Franciji? Se stanje skozi leta izboljšuje?

V Franciji ocenjujejo, da onesnaženost zraka povzroča približno 40.000 smrti na leto in povprečno izgubo približno 8 mesecev pričakovane življenjske dobe zaradi izpostavljenosti drobnim delcem. Letno poročilo o kakovosti zunanjega zraka v Franciji za leto 2023, ki ga je pripravilo Ministrstvo za ekološko preobrazbo, energijo, podnebje in preprečevanje tveganj, kaže, da se kakovost zraka izboljšuje zaradi zmanjševanja emisij onesnaževal. Ti napredki so posledica večletnega izvajanja strategij in akcijskih načrtov na različnih gospodarskih področjih.

Čeprav se koncentracije onesnaževal v zraku zmanjšujejo, v nekaterih območjih še vedno prihaja do preseganja zakonsko določenih mej kakovosti zraka, namenjenih varovanju zdravja.

Kako bi primerjal ozaveščenost prebivalcev Slovenije in Francije glede pomena kakovosti zraka? Se ti zdi, da Francozi lažje prepoznajo onesnažen zrak kot našega »tihega ubijalca«?

Rekel bi, da so Francozi razmeroma dobro ozaveščeni o vprašanju onesnaženosti zraka, predvsem zaradi opozoril ob epizodah povišanega onesnaženja. Ta običajno sprožijo precej obsežno komunikacijo - na mestnih informacijskih panojih, na radiu in v medijih, kar prispeva k večji vidnosti tega problema.

Poleg tega v Franciji obstaja tudi precej strukturiran regulativni okvir. Večja mesta morajo na primer izvajati načrte za preprečevanje onesnaženosti zraka (Plans de prévention de l'atmosphère), hkrati akreditirane organizacije stalno spremljajo kakovost zraka po celotnem ozemlju. Obstajajo tudi pobude za ozaveščanje, kot je nacionalni dan kakovosti zraka, ki poteka že približno deset let.

Kljub temu je na področju ozaveščanja še vedno veliko prostora za izboljšave. Vsi Francozi namreč niso enako dobro informirani in mnogi še vedno ne

SAMO 1 PLANET
CARE4CLIMATE

Sofinancira
Evropska unija

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH

poznajo v celoti zdravstvenih tveganj, povezanih z onesnaženostjo zraka.

Francija in predvsem Pariz sta v zadnjih letih postala primer ambicioznih politik za izboljšanje kakovosti zraka ter blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe. Katere ključne strategije ali politike so uvedli? Česa se lahko iz tega naučimo tudi v Sloveniji?

V Franciji obstajata dva ključna načrta za izboljšanje kakovosti zraka in prilagajanje podnebnim spremembam: teritorialni podnebno-zračno-energetski načrt in načrt varstva zraka, ki je obvezen za mesta z več kot 250.000 prebivalci. V regiji Pariz (Île-de-France) upravljanje kakovosti zraka vključuje večplastno mrežo akterjev: nacionalne oblasti določajo regulatorni okvir, regionalne agencije, kot je Airparif, spremljajo onesnaževalce, lokalne oblasti izvajajo ukrepe, kot so cone z nizkimi emisijami (ZFE), trajnostno mobilnost, bioklimatsko urbanistično načrtovanje in ozelenjevanje mest.

ZFE omejujejo najbolj onesnažujoča vozila, cilj pa je, da do leta 2030 ostanejo le vozila z ničelnimi emisijami. Aktivna mobilnost, razširjena kolesarska infrastruktura in izboljšani javni prevoz so v zadnjem desetletju zmanjšali prevožene kilometre z osebnimi avtomobili za 25 %. Dopolnilni ukrepi vključujejo sajenje dreves, spodbujanje urbanih gozdov in hlajenje mest, medtem ko finančni sklad Air-Bois podpira zamenjavo neučinkovitih peči na drva. Ob večjih dogodkih, kot so poletne olimpijske igre 2024, se uvajajo ekološke obveznosti in nadzor izpustov CO₂.

Iz tega lahko Slovenija prevzame ključne prakse: celovito načrtovanje, povezovanje različnih ravni oblasti, kombinacijo omejitev prometa, spodbujanje trajnostne mobilnosti in zelene infrastrukture ter jasno komuniciranje opozoril javnosti.

V okviru podnebnega načrta mesta Pariz poteka program »1000 streh proti pregrevanju«, namenjen prilagajanju na vročinske valove in zmanjševanju pregrevanja stanovanj, zlasti v zgornjih nadstropjih. Kako ta projekt deluje in kakšne učinke že prinaša? Kako takšni pristopi pomagajo mestom pri soočanju z vročinskimi valovi?

Program »1000 streh proti pregrevanju« nudi izolacijo streh in druge ukrepe za zmanjšanje vročine

v stanovanjih, pri čemer je pogosto potrebna toplotna diagnostika pred začetkom del. Poleg tega Pariz izvaja ukrepe za hlajenje javnih prostorov: ozelenjuje šolska igrišča, vrtce in srednje šole (do 2023 je bilo ozelenjenih 130 površin), ustvarja nove zelene površine (načrt 300 ha do 2040, od tega 30 ha do 2026), namešča meglenice in brizgalnike, širi umetna senčila (približno 40 letno), ureja mestna kopališča v Seni (tri do poletja 2025) in beli strehe šol za zmanjšanje absorpcije toplote.

Hkrati mestno načrtovanje uvaja bioklimatske urbanistične pristope, ki vključujejo ohranjanje in povečanje zelenih površin, zmanjšanje neprepustnih površin, uporabo materialov z visokim albedom in ustvarjanje novih vegetiranih območij. Takšni ukrepi omogočajo mestom prilagajanje na vročinske valove, zmanjševanje urbanih toplotnih otokov, izboljšanje kakovosti bivanja prebivalcev in povečanje odpornosti mest na podnebne spremembe.

Pariz je v zadnjih letih uvedel številne ukrepe za izboljšanje kakovosti zraka in prilagajanje na podnebne spremembe – od kolesarskih omrežij in območij nizkih emisij do ozelenjevanja mesta in čiščenja reke Sene. Kako so te spremembe sprejeli prebivalci in kako jih je mesto vključevalo v načrtovanje ter uvajanje teh ukrepov?

V Parizu so prebivalci na splošno dobro sprejeli ukrepe, ki izboljšujejo vsakdanje življenje, kot so kolesarske poti, ozelenitev javnih prostorov ali čiščenje reke Sene, saj prinašajo takojšnje koristi. Sprejem ukrepov pa ni enoten in se razlikuje glede na družbene skupine in vrsto ukrepa. Raziskave kažejo, da je ozaveščenost o okoljskih vprašanjih široko razširjena, vendar se ne odraža vedno v ekoloških praksah, stališča prebivalcev so tudi zelo raznolika – od »zaveznega konzumerizma« do »eko-kosmopolitizma«.

Strožji ukrepi, kot so cone z nizkimi emisijami (ZFE) ali peščenje in ozelenitev ulic, včasih sprožijo kritike. Mestna uprava organizira posvetovanja z državljani, na primer volitve 23. marca 2025 o peščenju 500 ulic. Kljub temu nekateri vozniki, trgovci in predstavniki opozicije projekte označujejo kot »logistično nesmiselne« ali kot zmanjšanje dostopnosti, kar kaže, da je zaznana pravičnost ključna za sprejem ukrepov.

SAMO 1 PLANET
CARE4CLIMATE

Sofinancira
Evropska unija

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH

Delo Frémaux-Miguel poudarja, da so ukrepi bolje sprejeti, če se zaznavajo kot pravični, z enakomerno porazdelitvijo bremen in koristi ter z jasno komunikacijo o pozitivnih učinkih. Mestna uprava je zato pri projektih, kot so igrišča-oaze, sistematično vključila šolsko in lokalno skupnost, kar krepi legitimnost ukrepov in spodbuja participacijo.

Na kratko: ukrepi, ki konkretno izboljšujejo vsakdanje življenje in so vključevalni ter transparentni, naletijo na največje sprejemanje, medtem ko tisti, ki omejujejo določene svoboščine, zahtevajo posebno pozornost glede pravičnosti in socialne podpore.

Kakšni so v Franciji sistemi obveščanja in kateri zaščitni ukrepi se aktivirajo ob razglasitvi opozorilne stopnje onesnaženosti zraka?

Ob razglasitvi opozorilne stopnje onesnaženosti zraka v Franciji prebivalce obveščajo po radiu, telefonih in mestnih zaslonih. Prebivalci prejmejo jasna priporočila za varovanje svojega zdravja. Hkrati stopijo v veljavo konkretni zaščitni ukrepi, ki vključujejo omejitve prometa in spodbujanje javnega prevoza, ki je pogosto brezplačen, začasno zaustavitev industrijskih dejavnosti, prestavitve nekaterih kmetijskih opravil ter prepoved ogrevanja na les. Ti ukrepi omogočajo hiter odziv za zmanjšanje onesnaževanja in zaščito zdravja prebivalcev. Uradni plakati in vizualne ikone jasno prikazujejo prepovedi in pravila med obdobjem močnega onesnaženja, kar povečuje učinkovitost ukrepov.

SAMO 1 PLANET
CARE4CLIMATE

Sofinancira
Evropska unija

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

CIPRA
ŽIVETI
V ALPAH